

Θεωρίες για την αυτοκτονία

Ιωάννης Πετρόπουλος

Αναπληρωτής Καθηγητής Αρχαίας Ελληνικής Φιλολογίας
Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

Το τελευταίο μέρος του αφιερώματος στους αυτόχειρες του περιοδικού *Αρχαιολογία και Τέχνες* δείχνει περίτρανα ότι η τέχνη άλλοτε επιβεβαιώνει

την επιστημονική θεωρία και τις στατιστικές, άλλοτε όμως τις αναποδογυρίζει – στο όνομα της αυτονομίας της.

Το αφιέρωμα του τεύχους αυτού

1. «Jean Genet»,
Αλμπέρτο
Τζακομέτι,
1955. 65 x 54 εκ.

ξεκινάει με την αυστηρά επιδημιολογική επισκόπηση της αυτοκτονίας ως ψυχιατρικού, κυρίως, φαινομένου. Ανάμεσα σε πολλά κείμενα ευρήματα, ο Ιωάννης Νηματούδης («Παράγοντες κινδύνου για αυτοκτονία και απόπειρα αυτοκτονίας») επισημαίνει ότι η αυτοκτονική συμπεριφορά, η οποία περιλαμβάνει την απόπειρα και αναγκαστικά την ίδια την αυτοχειρία, αποτελεί «συνεχές φάσμα», γι' αυτό και ο αποπειραθείς δεν διαφέρει ποιοτικά από τον αυτόχειρα. Σύμφωνα με ελληνικές και ξένες μελέτες, οι γυναίκες αποπειρώνται πολύ συχνότερα από τους άνδρες, ενώ οι τελευταίοι αυτοκτονούν τρεις έως τέσσερις φορές συχνότερα. Εν γένει, όμως, η απόπειρα είναι πολύ συνηθέστερη από την αυτοκτονία και στις δύο περιπτώσεις. Κι οι «αιτίες» για το ευρύ αυτό φάσμα συμπεριφοράς –για τα δύο φύλα, αλλά και για τους εφήβους, όπως υποστηρίζει ο Παναγιώτης Συκιώτης («Η αυτοκτονία στην εφηβεία»)– ανάγονται στην κατάθλιψη και σε κοινωνικούς παράγοντες. Ως προς την υπαιτιότητα της κοινωνίας επαληθεύεται η κλασική πλέον άποψη του mile Durkheim περί «ανομίας» (anomie): δηλαδή ότι η χαλάρωση ή λύση των κοινωνικών δεσμών και ιδιαίτερα των αισθημάτων τού ανήκειν και της συμβατικότητας συντείνουν στην αυτοκτονία στις βιομηχανικές κοινωνίες.

από τις παγκόσμιες στατιστικές (βλ. και πάλι το σχετικό άρθρο του Ιωάννη Νηματούδη για τους παράγοντες κινδύνου αυτοκτονίας και αποπειρών αυτοκτονίας). Για τον ιστορικό της πολιτισμό αυτό που είναι ενδιαφέρον είναι η παρατήρηση του Γουδέλη ότι η θεματογραφία του αυτοχειρισμού εισάγεται στο ελληνικό σινεμά εξαιτίας ξένων αισθητικών ρευμάτων, κυρίως γαλλικής προελεύσεως. Εδώ η τέχνη μιμείται τη ζωή, έστω και τη ζωή ιδωμένη μέσα από την κάμερα ξένων σκηνοθετών.

Η όπερα, τουλάχιστον, ανατρέπει την ψυχιατρική επιδημιολογία. Η Έλενα Μαθαιοπούλου («Οι αυτόχειρες στην όπερα») προσκομίζει πληθώρα παραδειγμάτων από το κατ' εξοχήν «υπερβολικό» αυτό είδος για να δείξει ότι οι γυναίκες είναι εκείνες οι οποίες αυτοκτονούν κατά κανόνα στην όπερα –και δη με τρόπο θεαματικό και ενίοτε αναπάντεχο (βλ., για παράδειγμα, την Ίριδα στο ομώνυμο έργο του Πιέτρο Μασκάνι)–, ενώ οι απόπειρες ηρώιδων και ηρώων είναι λιγιστές. Η αιτιολογία ξεφεύγει, βέβαια, από την ψυχοπαθολογία: συνηθέστατα οι πρωταγωνίστριες επιλέγουν την αυτοθανάτωση από υπερχειλίζοντα ερωτικό ιδεαλισμό ή για να διαφυλάξουν την τρωθείσα τιμή τους. Η αυτοκτονία αργεί να εμφανισθεί ως κύριο συστατικό στον ελληνικό κινηματογράφο. Ο Τάσος Γουδέλης στη φιλομορφική του χαρτογράφηση («Ένα απωθημένο (;) θέμα») τεκμηριώνει τον αξιόλογο βαθμό αποφυγής του φαινομένου, τουλάχιστον έως τη δεκαετία του '60. Η Ελλάδα δεν είναι Σουηδία, όπως επιβεβαιώνεται από την οπτική του κινηματογράφου, αλλά και

2. «Number 1, 1950 (Lavender Mist)», Τζάκσον Πόλλοκ.
2,2 μ. x 3 μ.

3. «Ο αυτόχειρας», Όττο Ντιξ, 1922.
Μολύβι και υδατογραφία,
58 x 48 εκ.
Μόναχο, Συλλογή Μπούχαιμ.